

Riktlinje för avgiftsfri verksamhet inom förskola, fritidshem, grundskola och anpassad grundskola

Antagen av utbildningsnämnden:	2022-06-08 § 59
Ansvarig förvaltning:	Utbildningsförvaltningen
Ikraftträdande	2022-07-01
Giltighetstid	Gäller tills vidare
Revideras	Senast fyra år efter ikraftträdande
Diarienummer	UBN.2021.301

Ansvarig handläggare

Verksamhetsutvecklare, utbildningsförvaltningen

Innehåll

1	Inledning	1
2	Syfte	1
3	Bakgrund	1
3.1	Barnrättsperspektivet.....	1
3.2	Lika tillgång till utbildning	2
3.3	Skolinspektionens bedömningar utifrån skollagen	2
4	Grundläggande principer i Ale kommun	3

1 Inledning

Denna riktlinje gäller för samtliga verksamheter inom förskola, fritidshem, förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola med Ale kommun som huvudman.

2 Syfte

Syftet med riktlinjen är att säkerställa alla barns och elevers rätt att delta och få tillgång till en avgiftsfri utbildning på lika villkor. Alla barn och elever ska känna sig lika inkluderade och lika välkomna att delta i alla aktiviteter som anordnas av förskolan och skolan. Barns och elevers ekonomiska resurser ska inte begränsa deras förutsättningar till bästa möjliga personliga utveckling.

Riktlinjen omfattar förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och i tillämpliga delar förskolan och fritidshem.

3 Bakgrund

En av de viktigaste uppgifterna som det svenska skolväsendet har är att förmedla och förankra de grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter som vårt samhälle vilar på. I januari 2020 blev FN:s Barnkonvention svensk lag. Lagen anger att barn ska ses som rättighetsbärare och barnrättsperspektivet behöver bli tydligare i både förarbeten till lagar samt i deras tillämpning. Bestämmelser om hänsyn till barnets bästa utgör idag en av portalparagraferna i den nya skollagen (2010:800).

3.1 Barnrättsperspektivet

Barnkonventionen uttrycker ett förhållningssätt till barn som sätter barnet i fokus vid beslut och åtgärder som kan beröra ett enskilt barn eller en grupp barn. Det är barnet som är bärare av rättigheter och utgångspunkten ligger på det enskilda barnets behov och intressen, inte föräldrarnas. Ett barnrättsbaserat synsätt betyder att varje barn ska erkännas, respekteras och skyddas som rättighetsbärare med en individuell personlighet, egna behov och intressen samt personlig integritet.

De fyra huvudprinciperna i barnkonventionen är som följande:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde (artikel 2).
- Barnets bästa ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn (artikel 3).
- Alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6).
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad (artikel 12).

(Barnkonventionsutredningen, 2018:03).

Principen om avgiftsfri utbildning är en av hörnstenarna inom rätten till en likvärdig utbildning och får inte vara beroende av en enskild individs ekonomiska förutsättningar. Huvudmannen har ansvar för att kompensera för barns ojämlika uppväxtvillkor. Även en frivillig avgift kan innebära att barn och elever riskerar att stängas ute från utbildningen och att likvärdigheten därigenom åsidosätts (Prop. 2009/10:165 sid 373).

3.2 Lika tillgång till utbildning

Alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har en grundlagsstadgad rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning (2 kap. 18§ regeringsformen). Rätten till lika tillgång till utbildning är grundbulten i det svenska skolsystemet.

Enligt skollagen (2010:800) ska alla elever i förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola ha lika tillgång till utbildning oavsett den enskildes ekonomiska förhållanden. Utbildningen i grundskolan ska vara avgiftsfri för eleverna och de ska utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmaterial, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Endast enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna får förekomma i verksamheterna.

Begreppet lika tillgång har inte samma innebörd när det gäller utbildning inom exempelvis förskola och fritidshem. Förskola och fritidshem har särskilda kriterier avseende att bli erbjuden en plats och får också ta ut avgift. Avgiften måste emellertid vara skälig.

Grundskolan får ta ut avgift för prövning för att klargöra om elev har de kunskaper som krävt för ett betyg.

3.3 Skolinspektionens bedömningar utifrån skollagen

Skolinspektionen betonar skollagens krav på att utbildning ska vara avgiftsfri. Ibland får dock grund- eller gymnasieskolan ta ut enstaka avgifter men då endast om de medför obetydliga kostnader för eleverna. Med obetydlig kostnad avses enligt skollagens förarbeten främst en kostnad för en färdbiljett eller allmänna kommunikationsmedel, en mindre entréavgift till ett museum eller liknande.

Belopp som var för sig kan ses som obetydliga kan emellertid sammantaget över en period strida mot bestämmelserna om en avgiftsfri skola. Det är därför viktigt att alltid göra helhetsbedömningar av samtliga kostnader som belastar en elev under ett läsår.

I samband med skolresor eller liknande får det i enstaka fall förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever och vårdnadshavarens kostnader får då inte vara högre än huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

Utgångspunkten är att finansiering av skolresor sker av huvudmannen eller skolan genom att elever frivilligt samlar in pengar till kostnaden. Det är tillåtet att låta

kostnader för enskilda skolresor, utflykter eller liknande ersätts av elever eller deras vårdnadshavare så länge det sker på frivillig väg. Bidraget ska framstå och vara helt frivilligt och aktiviteterna ska vara öppna för alla elever oavsett om vårdnadshavare väljer att bidra eller inte. Om den kostnadsbelagda aktiviteten är en del av utbildningen så ska alla elever få delta. Här kan inte skolan erbjuda ett annat, kostnadsfritt alternativ för de elever som inte vill betala. Det får inte finnas någon koppling mellan hur mycket en enskild elev

bidrar med och elevens möjlighet att få delta i aktiviteten. Detsamma gäller för anpassad grundskola.

Förskola och fritidshem

- Kommunen får ta ut avgift för att ta emot ett barn i förskolan samt i fritidshemmet. Samtliga av Sveriges kommuner tillämpar maxtaxa. Maxtaxa innebär att det finns ett tak för hur hög avgiften får bli. Om en familj betalar den högsta tillåtna avgiften får inte ytterligare avgifter tas ut.
- Måltider ingår i avgiften (maxtaxan).

Förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola

- Utbildningen i de obligatoriska skolformerna ska vara avgiftsfri.
- Eleverna ska ha kostnadsfri tillgång till böcker och andra läromedel som krävs för en tidsenlig utbildning.
- Försäkring vid användande av skolans bärbara datorer i skolan och hemmet för skoländamål ska vara kostnadsfri.
- Det får ej förekomma krav på arbetsinsats från föräldrar.
- Det får ej förekomma avgifter i samband med elevens val, profilavgift, medlemsavgifter eller anmälnings- eller köavgifter.

14 kap. 12 och 19 §§ skollagen, förordning (2001:160) om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan och fritidshemmet samt proposition 2009/10:165, sidan 404. Skollagen 1 kap. 5§, 1 kap. 8–9 §§, 9 kap. 8–9 §§, 10 kap. 10–11 §§, 11 kap. 13§.

4 Grundläggande principer i Ale kommun

Utbildning i den kommunala huvudmannens förskola, fritidshem, förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola ska vara **helt** avgiftsfri. De enda undantagen är den av kommunfullmäktige fastställda taxa/avgift för plats på förskola/fritidshem samt fastställd taxa för prövning av betyg inom grundskola. Inga andra avgifter, hur obetydliga de än är, får förekomma.

Utgångspunkten är att alla barn och elever ska kunna delta i verksamheterna på lika villkor. Alla aktiviteter som förskolan och skolan anordnar ska vara öppna för alla. Barn och elever ska kostnadsfritt ha tillgång till böcker, skrivmaterial, verktyg och andra hjälpmedel som de behöver. De ska kostnadsfritt kunna delta i förskolans, fritidshemmets, grundskolans och anpassad grundskolas anordnade utflykter, studieresor eller andra aktiviteter som till exempel firande av högtider eller bemärkelsedagar. Frivilliga kostnadsersättningar från vårdnadshavare ska inte förekomma. Verksamheterna ska inte heller uppmana till dolda avgifter för exempelvis fotografering, matsäck, frukt eller fika.

Målsättningen för Ale kommuns förskola, fritidshem, grundskola och anpassad grundskola är att verka kompensatoriskt och arbeta för ett hållbart samhälle där utrustning och kläder återbrukas. Genom att återanvända bland annat skridskor, skidor, cyklar, hjälmar, lucialinnen och utklädningskläder så förenklar och underlättar vi människors vardag, ökar likvärdigheten samt bidrar till ett mer hållbart resursutnyttjande.